

מערך שיעור חשבון בנק

נושא זה רלוונטי לחיי התלמידים כיוון שלפחות לחלק מהתלמידים כבר יש חשבון בנק ולכולם יהיה חשבון בנק במהלך השנתיים הקרובות, על כן החשיבות בהבנת הנושא. בקרב הציבור קיים חשש להחליף בנקים לאור פערי הבנה אודות האופן בו פועלת המערכת הבנקאית. במפגש זה התלמידים יכירו את מוסד הבנקאות וכיצד לעשות שימוש נכון בחשבון בנק. המושגים שיילמדו הם: "חשבון בנק", "עו"ש", "עמלות", "דף חשבון", "ריבית".

קהל יעד: תלמידי כיתות י'

משך הפעילות: 90 דקות (2 שיעורים)

מטרות:

1. הקניית ביטחון לתלמידים בהתמקחות עם הבנק כלקוחות
2. היכרות עם מבנה המערכת הבנקאית
3. היכרות עם מושגים בסיסיים בחשבון הבנק
4. הקניית כלים להשוואת מוצרים פיננסיים דוגמת חשבון בנק, חיסכון ועוד

עזרים:

1. מצגת השיעור
2. מחשב עם חיבור לאינטרנט, מקרן ורמקולים

הכנות מקדימות: למפגש יש שתי תצורות: רציף או מקוטע. תיזמון מטלת השוואת הבנקים תלוי בכך. פרטים בעמוד הבא.

ידע מוקדם: היכרות עם המושג כסף ואמצעי תשלום.

מהלך המפגש:

<u>משך</u>	<u>נושאים/מושגים</u>	<u>פעילות</u>
5 דקות	סקר פעילות בנקאית של תלמידים	פתיחה
25 דקות	רקע והיסטוריה על התפתחות הבנק. היכרות עם מערכת הבנקאות בישראל.	מהו בנק
25 דקות	חשבון עו"ש, חיסכון, הלואות, פעולות נוספות, ניהול חשבון	חשבון בנק
25 דקות	מה משווים? כיצד פותחים חשבון בנק? כיצד עוברים בנק?	צרכנות פיננסית
10 דקות	חזרה על מושגים	סיכום
90 דקות		סה"כ

פתיחה (5 דקות):

היום נדבר על בנקים. נפתח בכמה שאלות סקר:

1. למי יש חשבון בנק? (לרשום לכמה תלמידים יש כבר חשבון בנק)
2. מי מתכנן לפתוח חשבון בנק השנה? (לרשום)
3. מבין המתכננים ובעלי חשבון הבנק – מי פתח חשבון בנק באותו בנק שיש להורים שלו חשבון בנק?
4. מבין המתכננים ובעלי חשבון הבנק – מי בירר תנאים לגבי חשבון בנק ביותר מבנק אחד?

בסקר מלפני שנתיים¹ עלה כי ל-54% מבני הנוער בגילאי 14-17 יש חשבון בנק. שיעור שכמובן עולה עם הגיל. יחד עם זאת מרבית בני הנוער לא עורכים סקר שוק לפני פתיחת חשבון בנק. היום נלמד מהו תפקידו של הבנק, מה השירותים שהבנק מציע ואיך אנחנו בוחרים מה שמתאים לנו.

¹ סקר מסחר אלקטרוני בישראל של Market Research & Consumer Behavior MB - 2016

מהו בנק (25 דקות):

הסבר על הפעילות הצפויה: אם הפעילות מועברת ברצף, סיכום הפעילות יהיה שליחת התלמידים למשימת השוואת שירותים של בנקים שונים (פיזית או באופן מקוון). אם הפעילות לא רציפה, מומלץ לדחות את הסעיף על מערכת הבנקאות בישראל ולעבור ישר לסעיף על מהו חשבון בנק לקראת מטלת השוואת הבנקים.

רקע והיסטוריה (10 דק')

בנקים הם מוסדות די ותיקים. מוסדות העוסקים בניהול כספים קיימים כבר אלפי שנים, אבל רק במאה ה-11 (לפני יותר מ-900 שנה) התחילו לעבוד באיטליה מוסדות שבהם אפשר היה להפקיד וללוות כסף שנקראו "בנקו" (= BANKO ספסל עליו ישבו הבנקאים). כיום פועלים למעשה מ-30,000 בנקים ברחבי העולם שהעבירו ביניהם סכום בלתי נתפס של 2 מיליארד דולר בשנייה² (בממוצע, בשנת 2017). כיום כמעט כל העברה של כסף מעורבת בבנקים.

איך הגענו מספסלים בשולי השוק למערכת חובקת עולם?

סרטונים לצפייה (מספיק אחד):

<https://youtu.be/CqD3hnpjZBTM> סרטון בסיסי:

<https://youtu.be/4S7c8hbKpFI> סרטון מתקדם:

<https://youtu.be/wPnMWMModBWo> סרטון מתקדם:

² <https://www.worldpaymentsreport.com>

למה צריך את הבנקים?

כלומר – מה השירותים שהבנקים נותנים לנו? (לאסוף תשובות מהתלמידים, להשלים ולבאר את התשובות בעזרת הטבלה)

ניהול כסף	מימון	חיסכון והשקעות	שירותי תשלום, העברות והמרה
<ul style="list-style-type: none"> • חשבון עו"ש (עובר ושב) • שמירה על הכסף • הפקדה ומשיכה של כסף • חשבונות לעסקים 	<ul style="list-style-type: none"> • הלוואות* • מסגרות אשראי • משכנתא 	<ul style="list-style-type: none"> • תכניות חיסכון* • פקדונות 	<ul style="list-style-type: none"> • כרטיסי אשראי** • המחאות (צ'קים) • העברות כסף* • תשלומים המרת מט"ח*

*-יש גם מחוץ לבנקים

**-בעתיד יופרדו מהבנקים

הבנקים מספקים שירותים פיננסיים, כלומר שקשורים בכסף, והפכו את ניהול הכסף והגישה אליו לנוחה מאוד. פעם העולם הפיננסי היה שונה מאוד. בנקים מאפשרים לנהל את הכסף, להפקיד אותו במקום בטוח, להעביר ולקבל כסף, לחסוך ולקחת הלוואות. כל אלו שירותים שכל משק בית ועסק צריכים. החזקה של כסף עלתה הרבה... כסף. עלויות אבטחה (כספות, שומרים), אספקה (שיירות של כרכרות ואוניות) ונטילת הלוואות היו עניינים מורכבים ויקרים שרק עשירים יכלו לקבל. כיום העלות של השירותים הללו ירדה מאוד, ועוד צפויה לרדת, הודות לטכנולוגיה וגם לתחכום של הצרכנים. כדי להיות מהיתרונות ולהימנע מהסכנות צריך לדעת כיצד לנהל נכון את חשבון הבנק, ובזה נעסוק היום. עד לפני 20-30 שנים כמעט כל אדם בוגר במדינות המפותחות היה מגיע לסניף בנק לפחות אחת לחודש לנהל את חשבון הבנק שלו. כיום מרבית לקוחות הבנקים לא מגיעים לסניף פיזי של בנק יותר מאחת לשנה, ובהתאם אפשר לראות שמספר הסניפים וגודלם הצטמצם מאוד.

ייתכן שבעוד 20-30 שנים כלל לא יהיו סניפי בנקים, או לכל היותר סניפים מעטים. השינוי הזה נובע מהמעבר לניהול חשבונות הבנקים דרך האינטרנט והטלפון הנייד. יחד עם זאת הבנקים עצמם לא ייעלמו אלא פשוט ישתנו.

מערכת הבנקאות בישראל (20 דק')

מערכת הבנקאות בישראל, כמו במרבית המדינות בעולם, מורכבת משני סוגים של בנקים: בנק מרכזי, שאצלנו נקרא בנק ישראל, והבנקים המסחריים.

מה עושה בנק ישראל?

לבנק ישראל 4 תפקידים עיקריים.

הראשון הוא קביעת שער הריבית הבסיסי, שנקרא בפשטות ריבית בנק ישראל. ע"י השימוש בכלי זה בנק ישראל שומר על יציבות מחירים שחשובה לצמיחה הכלכלית של המשק. עוד

על כך בסרטון: [המדיניות המוניטרית](#)

התפקיד השני הוא הנפקת מטבעות ושטרות. בנק ישראל אחראי על עיצוב השטרות והמטבעות, על מספר השטרות שיודפסו והמטבעות שייטבעו, ובודק שאין מטבעות ושטרות

מזוייפים במשק. עוד על כך ברשימת הסרטונים: [בנק ישראל בגובה העיניים](#).

התפקיד השלישי הוא הפיקוח על הבנקים. בשביל לפתוח בנק בישראל צריך לקבל רישיון מבנק ישראל. תנאי הרישיון דורשים קבלת פיקוח צמוד מאוד מצד בנק ישראל על הפעילות

של הבנקים המסחריים החל מגובה העמלות ועד אפילו מי ינהל את הבנק. בנק ישראל עושה זאת כדי לשמור על היציבות של הבנקים בהם מופקד הכסף של כולנו. עוד על הפיקוח

ברשימת הסרטונים: [בנק ישראל בגובה העיניים](#).

התפקיד הרביעי הוא מחקר וייעוץ. בנק ישראל הוא היועץ הכלכלי הראשי של ממשלת ישראל. הבנק לא מחליט בתחומים שמחוץ לרמת הריבית ומספר השטרות, אלא רק מיעץ

לממשלה כמה ועל מה כדאי להוציא את כספי המיסים. הממשלה לא חייבת לקבל את

ההמלצות, אבל חייבת להתחשב בהן ולרוב היא עושה זאת.

הבנקים המסחריים

בישראל פועלים מספר יחסית קטן של בנקים בהשוואה למדינות אחרות, ורובם פועלים בכל

הארץ. זהו מאפיין די ייחודי של ישראל לעומת מדינות אחרות בעולם בהם פועלים בנקים

רבים שרק הגדולים בהם נותנים שירות בפרסה ארצית.

יש למאפיין יתרון מסויים ומספר חסרונות. היתרון הוא שמאחר ולכמעט כל הבנקים בישראל יש שירות בכל הארץ (וכמובן ששירות מקוון) אתם יכולים לפתוח חשבון בנק בכל אחד מהם אחרי השוואת תנאים ומחירים. החסרונות הם שהמגוון יחסית מצומצם, ההבדלים מעטים ובעיקר התחרות מצומצמת, מה שגורם לכך שהמחירים, בהשוואה עולמית, גבוהים יחסית.

אז אילו בנקים יש בישראל? (לאסוף תשובות מהתלמידים)

בישראל פועלים 11 בנקים מסחריים:

2 בנקים גדולים (מאוד) – הפועלים ולאומי

3 בנקים בינוניים עד גדולים – דיסקונט, מזרחי-טפחות והבינלאומי

6 בנקים קטנים – אגוד, ירושלים, אוצר החייל, מסד, יהב ומרכנתיל-דיסקונט.

על הבנקים המסחריים מפקח בנק ישראל, שהוא גם הכתובת לתלונות על הבנקים.

כפי שצוין קודם, השירות הבנקאי בישראל עבר בשנים האחרונות שינוי משמעותי של סגירת

סניפים ומעבר לשירות מקוון. חשוב לדעת שהמשמעות היא מצד אחד חיסכון לבנקים,

שחויבו ע"י בנק ישראל להעביר חלק מחיסכון זה לנו, הצרכנים, בהורדת מחיר השירות,

כלומר עמלות, שאנחנו משלמים. ברוב המקרים לעשות פעולה במכשיר אוטומטי או

באינטרנט יעלה פחות מחצי מהעלות בסניף.

כמעט כל הבנקים בישראל מציעים חשבונות בנקים לצעירים, כלומר עד גיל 18 או 21,

שפוטרים אותם ממרבית העמלות. מדוע לדעתכם הבנקים מוכנים לתת שירות חינם

לצעירים?

אם תשאלו את הורכים האם הבנק בו הם מנהלים את החשבון שלהם היום הוא אותו בנק בו

הם פתחו את חשבון הבנק הראשון שלהם, סביר להניח שתקבלו תשובה חיובית.

שימו לב! אם הפעילות לא מתקיימת ברצף, מומלץ להטיל על התלמידים לסיים את מטלת

החקר המופיעה בחלק הבא כהכנה לשיעור.

חשבון בנק (25 דקות):

חשבון עו"ש

השירות המרכזי שאנחנו מקבלים בבנק הוא ניהול חשבון עובר ושב, (חשבון עו"ש). הוא נקרא כך משום שהוא משמש לתנועת כסף נכנס (משכורת למשל) ויוצא (תשלומים שוטפים כמו קניות וחשבון חשמל). חשבון העו"ש הוא גם החשבון ממנו גובה הבנק את המחיר על השירותים שהוא מספק. אלו נקראות עמלות שירות, או עמלות בקיצור. כפי שאמרנו, לחשבונות צעירים יש פטור ממרבית העמלות, אבל הפטור הזה יסתיים בקרוב וחשוב לבדוק את העמלות הצפויות בבנק לקראת העתיד.

חיסכון

חיסכון הוא חשבון שניתן לפתוח בבנק באופן עצמאי או לצד חשבון העו"ש. יש סוגים שונים של תכניות חיסכון, שנבדלות זו מזו בארבע מאפיינים עיקריים:

1. תדירות ההפקדה – האם מדובר בהפקדה חד-פעמית או בהפקדה אחת לחודש
2. טווח הזמן – החל מיום ועד מספר שנים. יש לבדוק האם ומתי יש נקודות יציאה לאורך תקופת החיסכון ומה העלות של שירות זה.
3. ריבית – מה אחוז הריבית (כלומר הכסף שהבנק משלם לנו תמורת הפקדת הכסף שלנו) או מאפיין אחר של הצמדה, למשל לשער של מטבע זר כמו דולר ארה"ב, הצמדה למדד המחירים לצרכן ושילובים שונים ביניהם.
4. גודל ההפקדה – להפקדות בסכומים שונים יש תנאים שונים בריבית ועמלות.

נרחיב על נושא החיסכון במפגש שיוקדש לנושא, ונציין כאן שכאשר פותחים חשבון חיסכון חשוב לבדוק מה האופן בו המתאים ליעדי החיסכון האישיים, ומכאן נבחר את השירות המתאים לנו ביותר. אפשר לפתוח חשבון חיסכון גם בבנק אחר מזה שאתם מנהלים בו את חשבון העו"ש ולכן חשוב להשוות תנאים ולבחור בתנאים המתאימים לכם ביותר. יש גם אפשרות לחסוך, בעיקר כשמדובר בהפקדות גדולות או לאורך זמן, במוסדות פיננסיים שאינם בנקים, כמו קופות גמל.

יש לציין שבעשור האחרון הריבית שאפשר לקבל על הפקדה לחיסכון היא נמוכה ביותר. יחד עם זאת יש ערך בהפקדה לאורך זמן כי זה יוצר מחוייבות. נרחיב על זה עוד מעט.

הלוואות

שירות חשוב של הבנקים הוא הלוואות. הלוואה דומה ל"השכרה" של כסף מהבנק כאשר מתחייבים להחזיר את הכסף במספר תשלומים או בתשלום אחד בטווח זמן מסוים. "דמי השכרת" הכסף הם הריבית, אותה מחשבים באחוזים על הלוואה שנלקחה. ככל שתקופת ההחזר גדולה יותר כך סך הריבית שנשלם יהיה גבוה יותר. כמו כן, על הלוואה משלמים עמלה בנוסף לריבית וחשוב לבדוק מה היקף העמלות של הלוואה ולחשב במסגרת היקף ההחזר של הלוואה כשמשווים בין בנקים שונים.

הלוואות יכולים ליטול רק בגירים (+18). במצבים מסוימים גם קטינים יכולים לקבל הלוואות אבל מומלץ מאוד (!!!) להימנע מכך. חשוב לזכור שאפשר לקבל הלוואה גם מבנק אחר מזה שאתם מנהלים בו את חשבון העו"ש.

נרחיב על נושא הלוואות במפגש שיוקדש לנושא, אבל נציין כבר עכשיו שהלוואות מומלץ לקחת לצורך השקעה, כמו למשל פתיחה של עסק או לימודים, ולא לצורך צריכה שוטפת, כלומר בשביל לשלם על הקניות בסופר. אם נוטלים הלוואה מבנק, חשוב מאוד לתכנן כיצד מחזירים את הכסף לפני שחותמים על המסמכים.

כרטיסים בנקאיים ומטבעות חוץ

כשפותחים חשבון בנק מקבלים כרטיס למשיכת כסף דרך מכשירים אוטומטיים. כרטיסים אלו מכובדים בכל הבנקים, בעמלה קבועה. יחד עם זאת יש מכשירים של חברות אחרות שמאפשרות למשוך כסף, אך בדרך כלל העמלה שם גבוהה יותר.

שירות נוסף שמרבית האנשים מנהלים דרך הבנק הוא הנפקת כרטיסי חיוב, ובעיקר כרטיסי אשראי. בשנים הקרובות הבנקים יאלצו להפריד את פעילותם מחברות האשראי, אבל בינתיים זה עדיין שירות שמנהלים ביחד. דנו בכרטיסי אשראי במפגש על אמצעי תשלום. דרך הבנק אפשר גם להעביר ולקבל כסף לכל מטרה שהיא. כיום אפשר לעשות זאת גם דרך אפליקציות של הבנקים.

דרך הבנקים אפשר גם לקנות מטבע זר כמו דולר ארה"ב או יורו. כמו כל שירות עבור עורכים סקר שוק, חשוב להשוות את שער המטבע והעמלה שמוצעת לכם בין הבנקים ומוסדות אחרים שמוכרים מטבע זר.

ניהול החשבון

כיום ניתן לנהל את חשבון הבנק דרך האינטרנט או הטלפון הנייד. כלים אלו משמשים למעקב ובקרה אחר הפעולות שמופיעות בחשבון הבנק. מומלץ לעשות זאת לפחות פעם בשבוע, מכיוון שאם יש פעולה שאתם לא מזהים – יש לכם עד 90 יום ממועד הפעולה לדווח לבנק. לאחר מועד זה הפעולה נחשבת כפעולה שאושרה ע"י הלקוח.

חשבון העו"ש מפרט את הפעולות לפי סוג הפעולה (משכורת שנכנסה, עמלה, משיכת כסף וכו'), הסכום והתאריך. מלבד בדיקה אחת לשבוע (לפחות) מומלץ להפיק דו"ח חודשי (בוחרים דיווח לפי תאריכים) ולראות מה המצב שלכם מבחינת הכנסות והוצאות – זהו דף החשבון שלכם. ניהול ובקרה של חשבון הבנק הם כלי חשוב, אשר יכול לסייע בידיכם גם במיומנויות נוספות בהן נדון בהמשך הלימודים כגון ניהול תקציב.

צרכנות פיננסית (25 דקות):

(אם פרק זה מועבר לפני מטלת השוואת הבנקים, אפשר 'לתחקר' תלמיד או שניים שכבר פתחו חשבון בנק. אם המטלה כבר ניתנה – זה המקום להציג ממצאים).

שאלות לתלמידים שכבר פתחו חשבון בנק:

האם בדקת תנאים לחשבון הבנק ביותר מבנק אחד?

מדוע בחרת בבנק שבו יש לך חשבון?

האם ההורים עזרו בפתיחת חשבון הבנק?

איזה כרטיס בנקאי הנפיקו לך? מה התנאים שלו?

הצגת מטלת השוואת בנקים – השתמשו בטבלה שבנספח ליצירת השוואה בין כל הפרמטרים. אפשר להקריין על הלוח או לצייר.

לאחר מכן מומלץ להציג את הסרטון הבא על חשבון עו"ש והשוואה בין בנקים של בנק ישראל:

<https://youtu.be/xfgWyqwwZ2U>

כשעומדים לפתוח חשבון בנק מומלץ לבדוק את הנתונים הבאים:

- עד לאיזה גיל יש פטור מעמלות? יש בנקים שהפטור הוא עד גיל 18 ויש כאלה שהפטור בהם הוא עד גיל 21 ויש כאלה שהפטור הוא גם לבוגרים, במידה ומפקידים משכורת מעל סכום מסויים. גם בבנקים בהם החשבון פטור מעמלות לצעירים עד גיל 18, לרוב החשבון יהיה פטור ממרבית העמלות גם לחיילים.
- האפליקציה של הבנק ואילו פעולות אפשר לעשות דרכה.
- ריבית ותנאים לחיסכון.
- הטבות משמעותיות נוספות כמו ריבית על פלוס (יתרה חיובית) בחשבון בנקים רבים מציעים ללקוחות צעירים מתנות במסגרת פתיחת החשבון. עלינו לשים לב כי המתנה איננה מתעתעת, שכן בחירת הבנק שלנו איננה צריכה להיות מושפעת מאירוע חד-פעמי כגון מתנה.

כיצד פותחים חשבון בנק?

[בקשו מתלמיד שכבר פתח חשבון בנק לספר]

עד גיל 16 חייבים לבוא עם אחד ההורים, למרות שגם בגיל מבוגר יותר כדאי לבקש מהם להתלוות אליכם.

מגיל 16 צריך להציג תעודת זהות.

במסגרת פתיחת החשבון תתבקשו לחתום הרבה. זכרו כי חתימה זו תשמש אתכם מכאן והלאה חשוב שזו תהיה חתימה מכובדת ומכבדת.

פתיחת חשבון בנק כרוכה בחתימה על הרבה מסמכים משפטיים מורכבים. באופן כללי המסמכים מסדירים את תנאי החוזה של פתיחת חשבון בנק ומופיעים בו הגבלות על שימושים לא חוקיים שונים בחשבון הבנק. כדאי לבקש מהפקיד או הפקידה להסביר לכם על חשבון הבנק והמחויבויות שלכם.

כיצד עוברים בנק?

כמו שמחליפים לפעמים סָפָר או סוג מכנסיים, גם בנקים מותר להחליף. יכול להיות שבנק אחר מציע שירותים שמתאים לכם יותר, בעיקר במעבר מפרק חייכם כתלמידים לחיים בוגרים. חשוב לזכור שאפשר לעבור בין בנקים ולהשוות לקראת כל מעבר. בנק ישראל חייב את הבנקים להקים מערכת ממוחשבת להעברת חשבונות בנקים בלחיצת כפתור. כך שאם אתם רוצים לעבור בנק, כל שעליכם לעשות הוא לגשת לבנק שאליו אתם רוצים לעבור, להביא תעודת זהות ואת כרטיס החשבון שלכם. כל המחויבויות (כרטיס אשראי, הוראות קבע, תוכניות חיסכון) יעברו באופן אוטומטי לבנק היעד. עם זאת, בתהליך של מעבר בנק חשוב לבדוק ולעקוב.

מטלת חקר שיכולה להיות גם לפני פרק זה:

הפיצו לתלמידים את [דף ההשוואה](#) לבחירת בנק או מעבר בין בנקים והטילו עליהם לבדוק, בין אם בביקור בסניפים או בבדיקה באתרי האינטרנט של 3 בנקים שונים, את ההצעות השונות של הבנקים.

סיכום (10 דקות):

חזרה על המושגים שדנו בהם: חשבון בנק, עו"ש, ניהול חשבון בנק, דף חשבון, עמלות. מומלץ לעשות שימוש [באינטראקציה המופיעה באתר](#).

נספח – השוואה בין הבנק

אפשרויות ניהול	מיקום פיזי	שירות אדיב	אמצעי תשלום	מסגרת אשראי		עמלות עו"ש		שם הבנק
				עמלה	היקף	עלות	סוג עמלה	